

En ulige verden

Verdensmål nr. 10:

Vi skal reducere ulighed i og mellem lande

Netøk 20-10-2026

Jens Lehrmann Rasmussen

Cand. polit, Ph.D

Disposition

1. Hvorfor global ulighed?
2. International ulighed
3. Intern ulighed
4. Global ulighed
5. Betydning af ulighed

Tre tilståelser:

1. Gamle tal
2. Usikre tal
3. Udstrakt brug af AI

Sådanne billeder ser vi heldigvis sjældent i vore dage.
Men alligevel...

De her billeder ser vi til gengæld ofte:

Hvordan opfattes den globale ulighed hos os
og i det globale syd?

Sådan?

...eller sådan?

Hvorfor skal vi interessere os for global ulighed?

- International solidaritet
- International migration
- International handel og outsourcing
- Skattely
- Væbnede konflikter
- Skal vi bekæmpe ikke bare fattigdom, men også ulighed?

En vigtig sondring:

- **International ulighed:**
 - Ulighed mellem lande
- **Intern ulighed**
 - Ulighed inden for de enkelte lande
- **Global ulighed**
 - Vi betragter hele verden som ét stort land

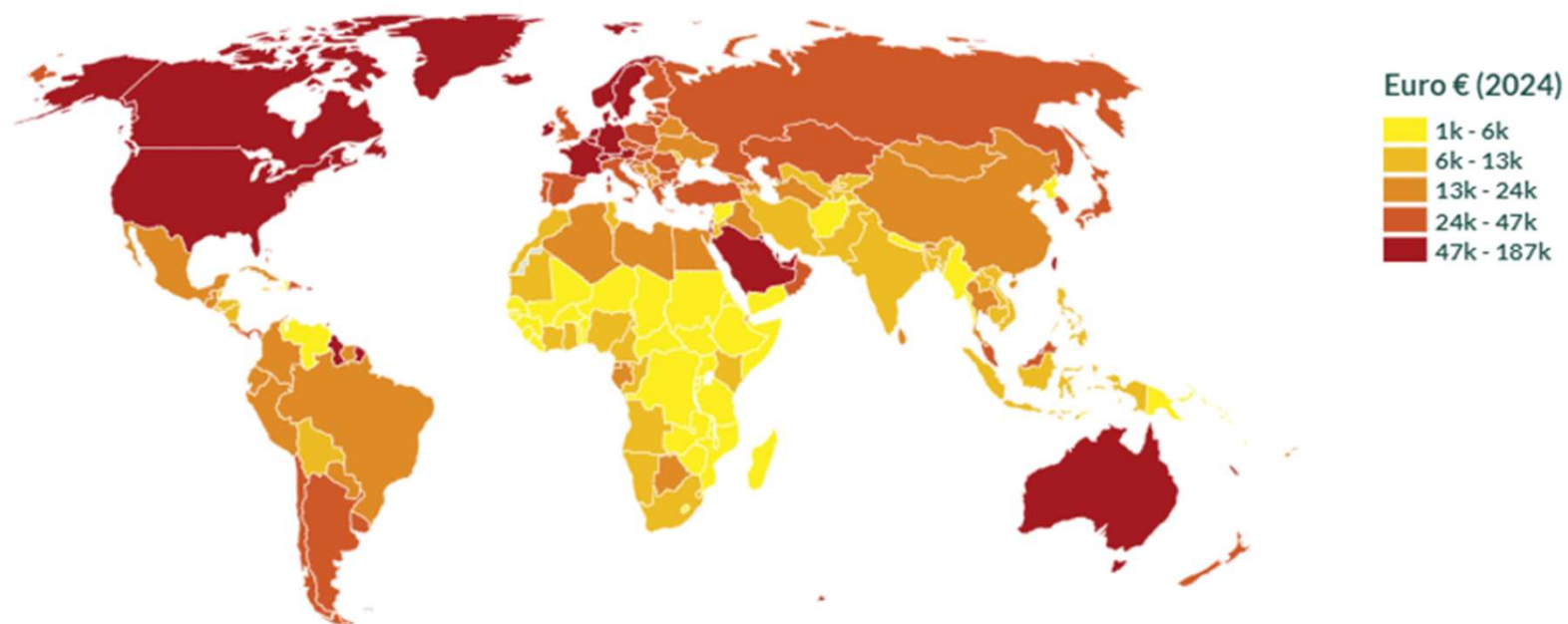

Nogle vigtige spørgsmål

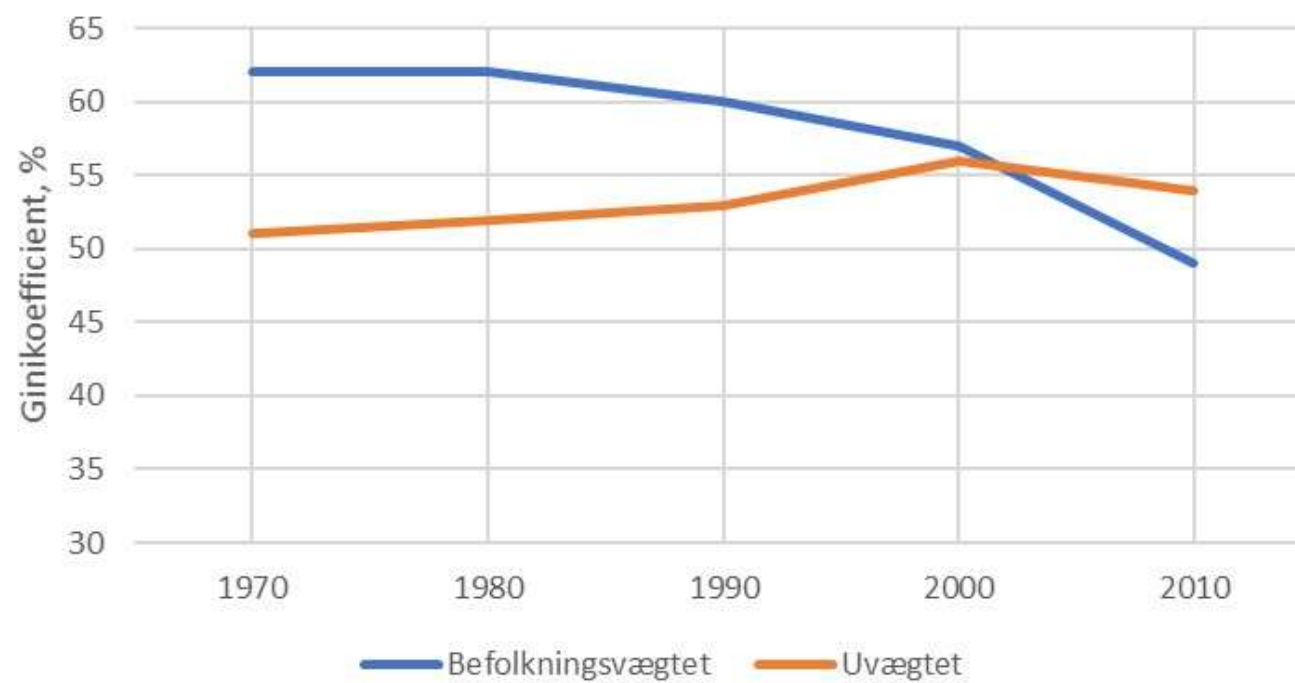
- Et par lidt kedelige spørgsmål, som vi lige skal have svar på:
 - *Ulighed i hvad?*
 - *Markedsindkomst?*
 - *Disponibel indkomst?*
 - *Kapabiliteter (Lige løn for lige indsats)?*
 - *Formue?*
 - *Vi bruger disponibel indkomst, hvor vi kan, ellers markedsindkomst*
 - *Fattigdom – noget andet end ulighed*
- Internationale sammenligninger:
 - Officielle eller købekraftskorrigerede (PPP) valutakurser?
 - Befolkningsvægtet eller ej?
 - Vi vælger købekraftskorrigerede og befolkningsvægtede tal!

International ulighed

Et øjebliksbillede af international ulighed 2024

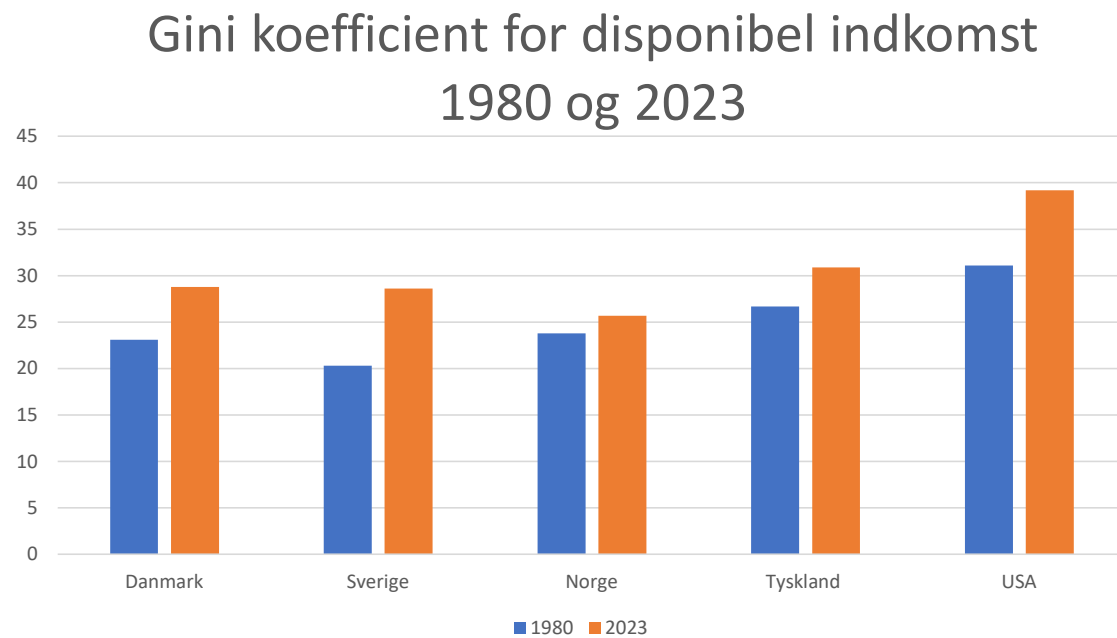

Figur 2.18. International ulighed 1970-2010

Intern ulighed

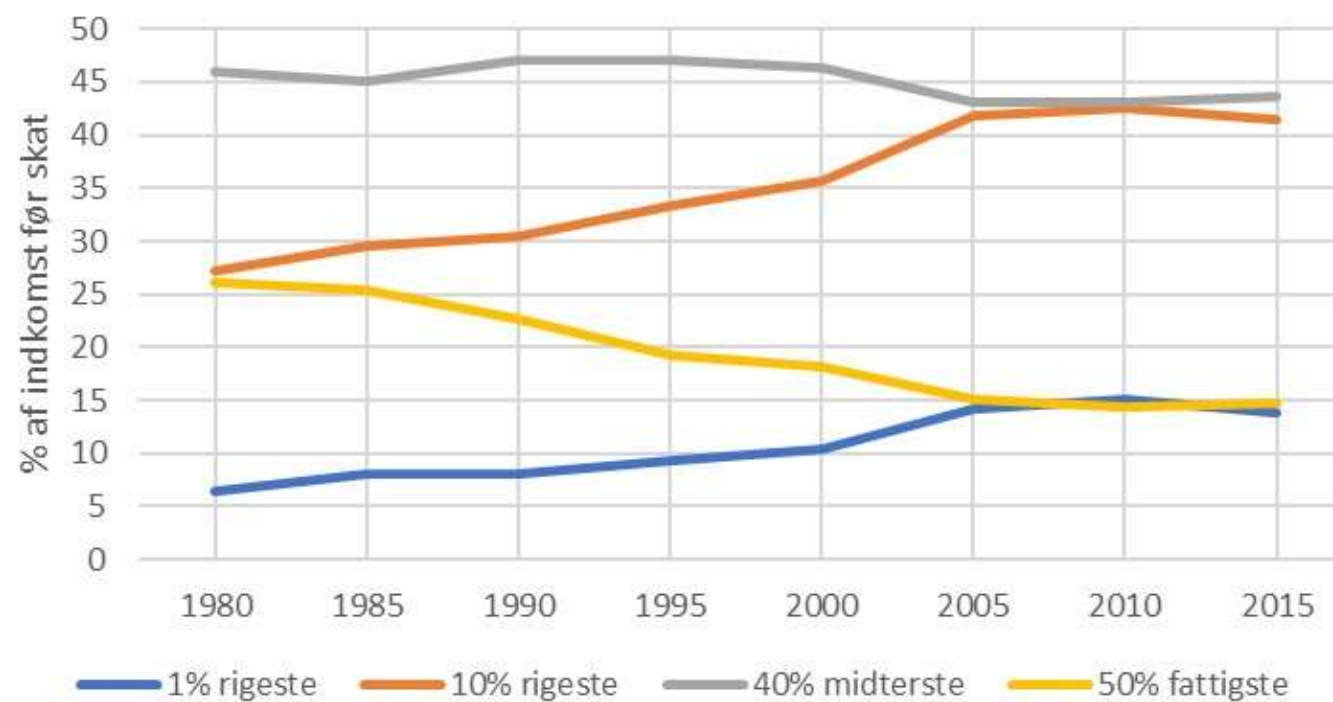
	1980	2023
Danmark	23,1	28,8
Sverige	20,3	28,6
Norge	23,8	25,7
Tyskland	26,7	30,9
USA	31,1	39,2

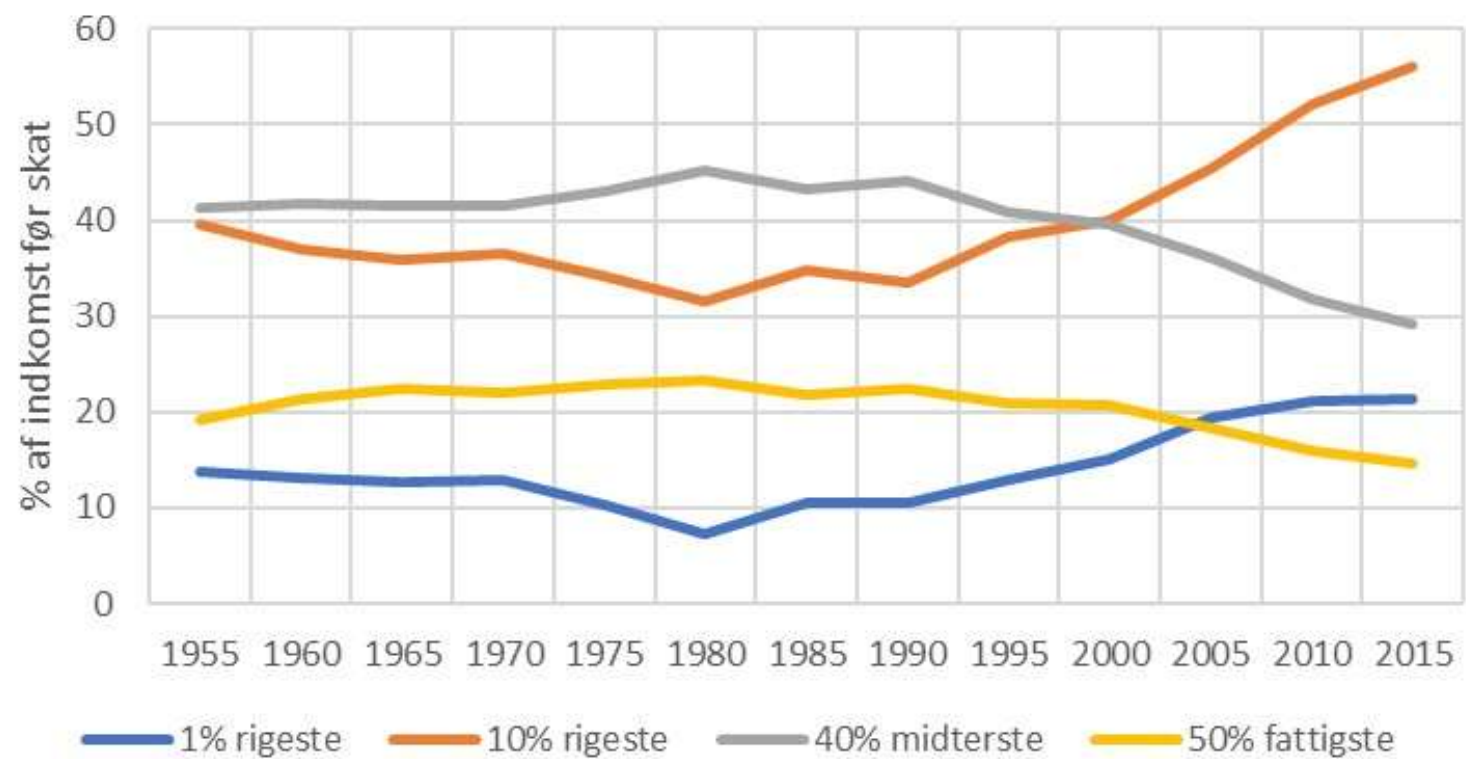
Ulighed i mellemindkomstlandene (det globale Syd)

- Stigende ulighed i flere lande efter økonomiernes åbning og liberalisering, typisk omkring 1980-1990
- Eksempler (følgende slides):

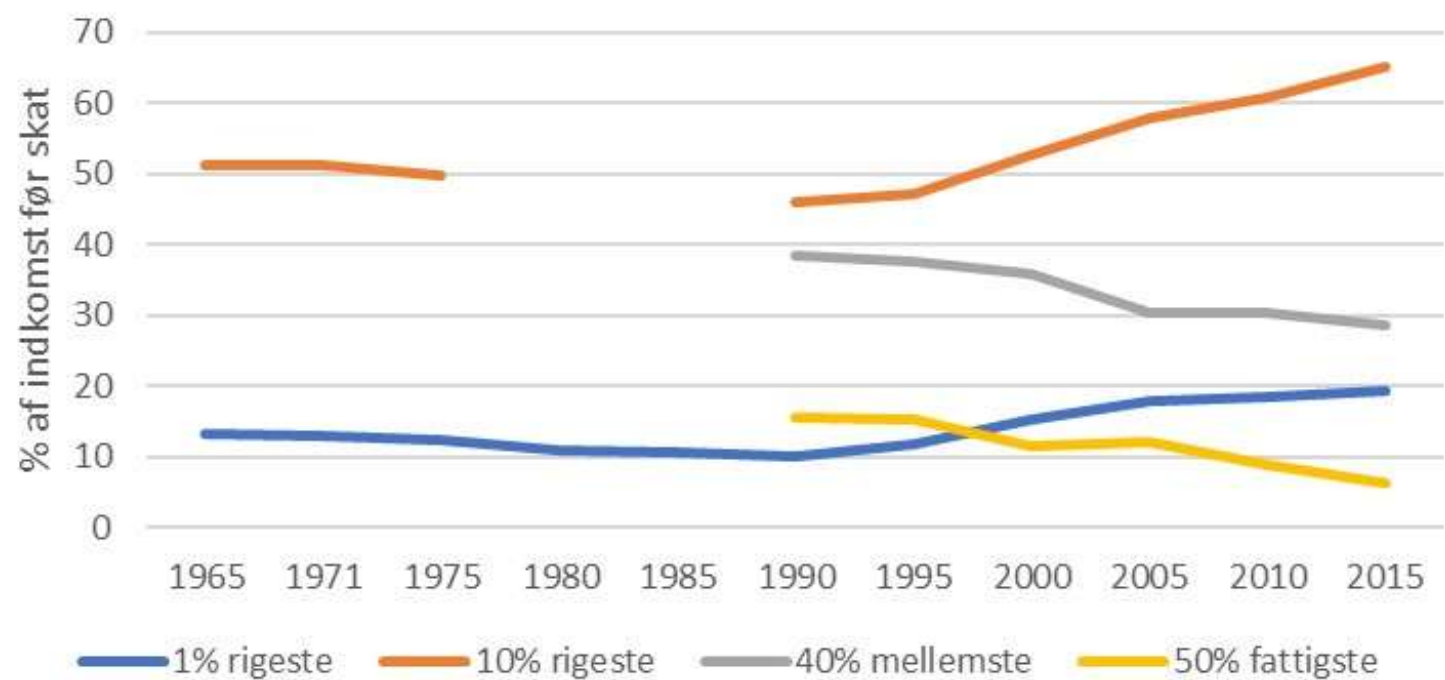
Figur 2.7. Indkomstandele i Kina 1980-2015

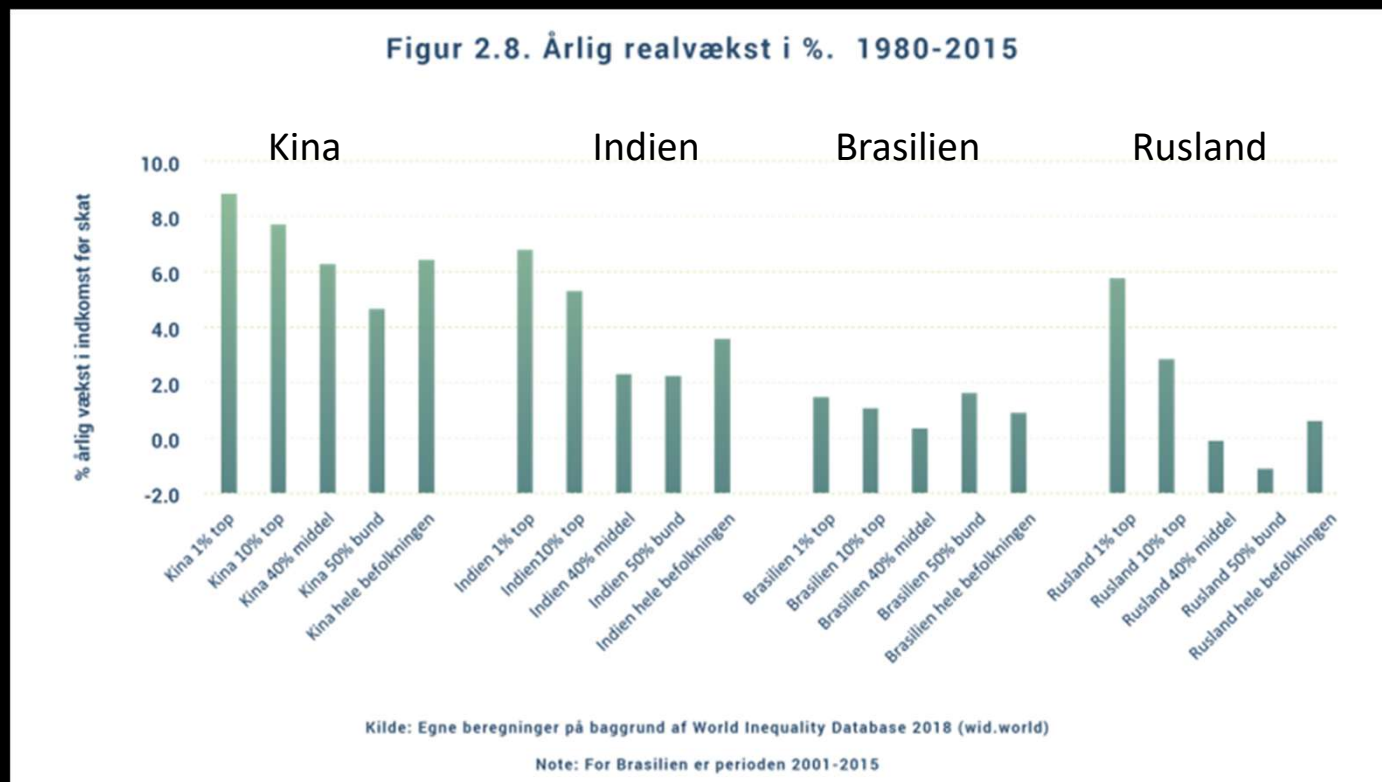
Figur 2.9. Indkomstandele i Indien 1955-2015

Figur 2.11. Indkomstandele i Sydafrika
1965-2015

Årlig realvækst pr. capita i udvalgte lande 1980-2015

Årsager til reduktion af ulighed

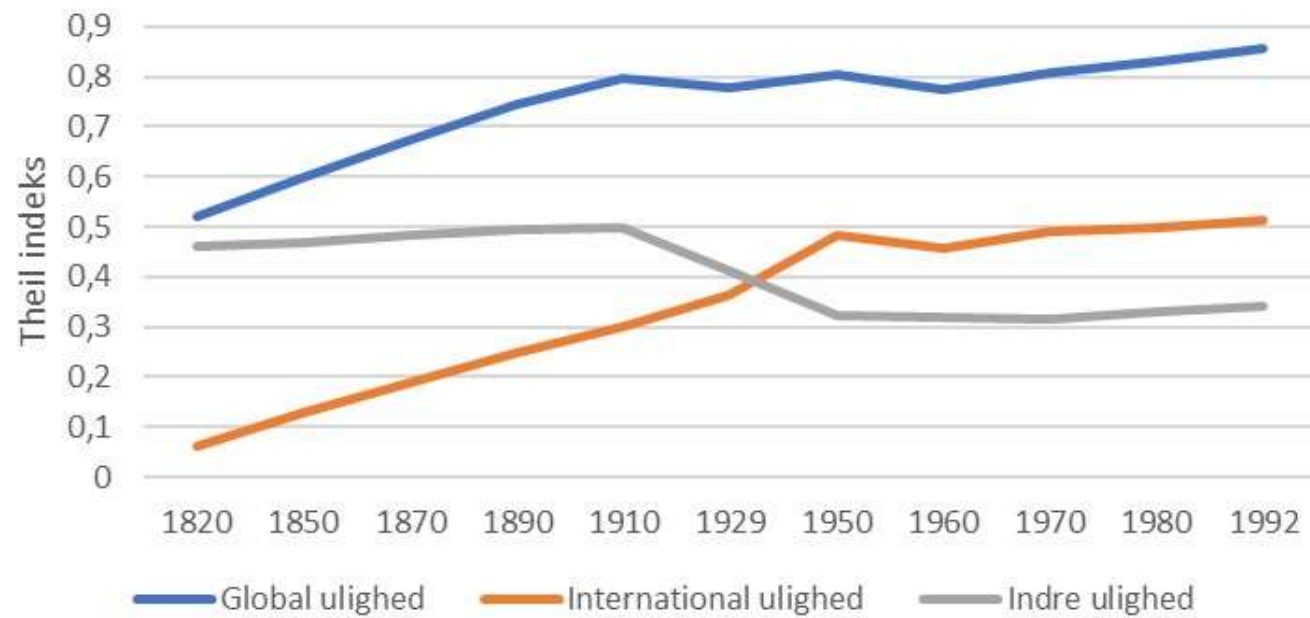
W. Scheidel: Kun ubehagelige begivenheder reducerer for alvor ulighed: Totalkrig, epidemier, statssammenbrud (fx Somalia efter 1991)

B. Milanovic: Både gode og dårlige årsager til øget lighed; Milanovic' take:

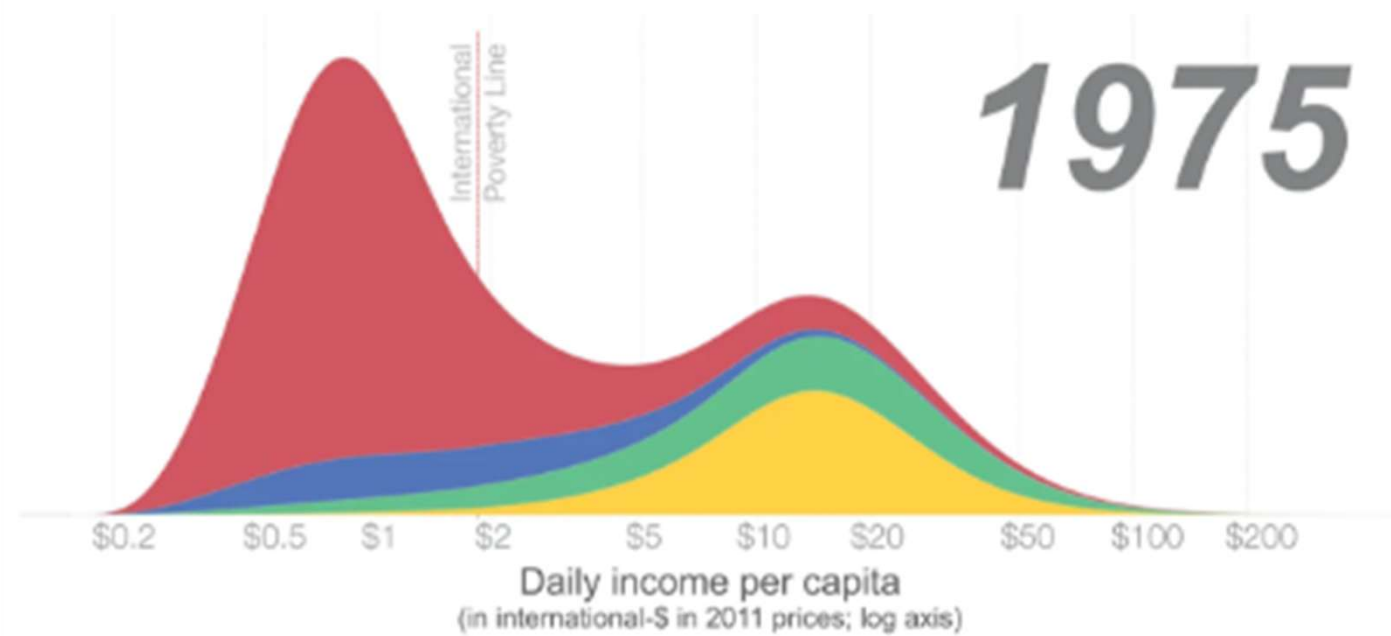
Årsager til øget lighed	Gode	Dårlige
Stagnerende indkomster	Kulturelle og ideologiske årsager (socialisme, religion?)	Krig, epidemi, revolution, statssammenbrud
Stigende indkomster	Bred uddannelse, politisk pres fx fra arbejderbevægelsen, aldring (behov for sikkerhedsnet)	Totalkrig, epidemi, revolution? statssammenbrud

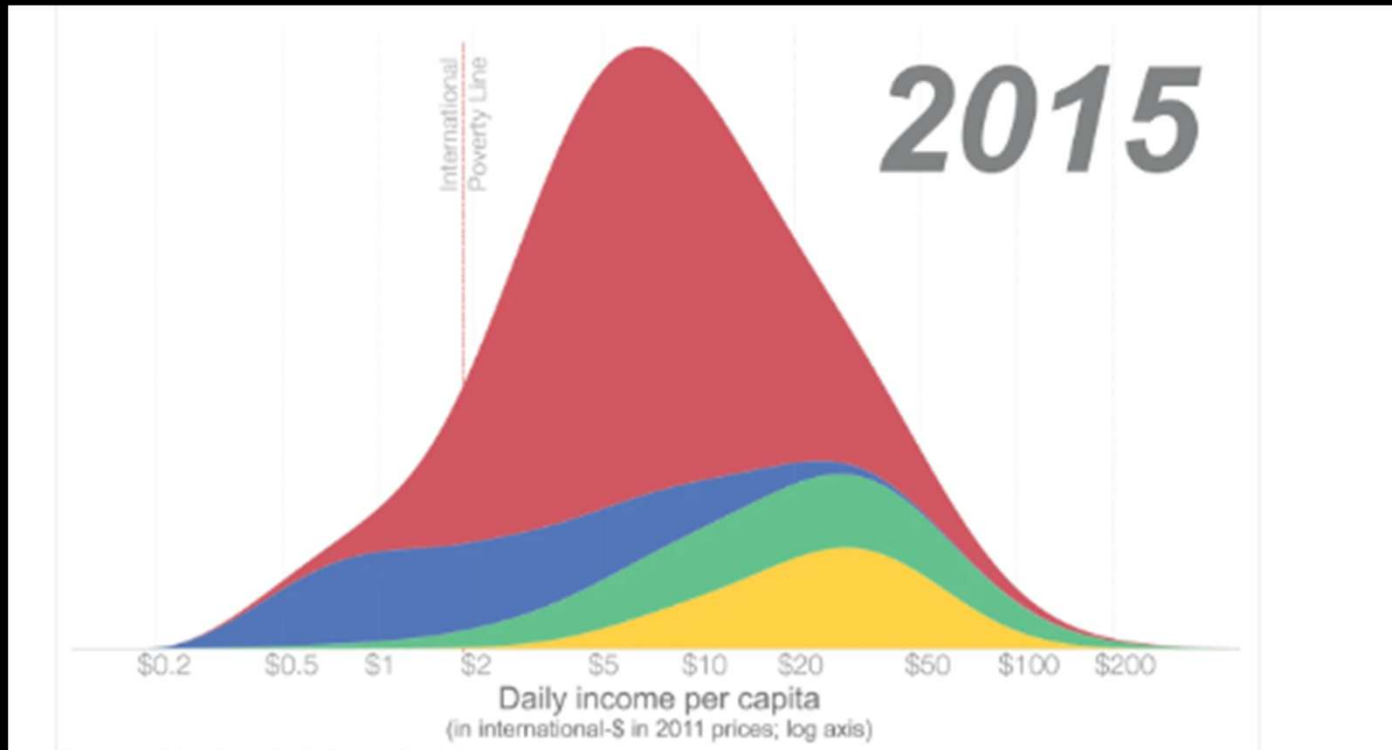
Global ulighed

Figur 2.19. Global, international og intern ulighed
1820-1992

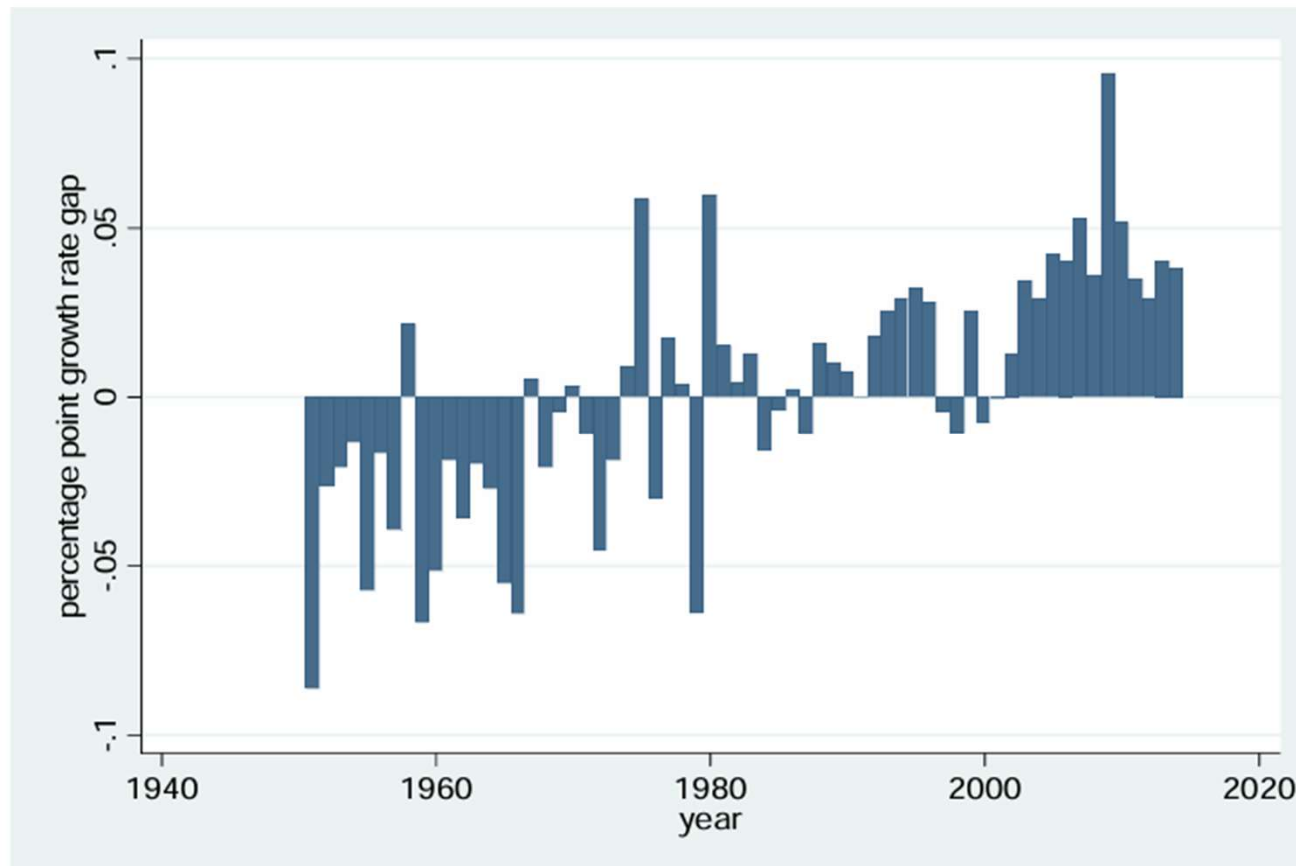
Europe Asia and Pacific Africa North- and South America

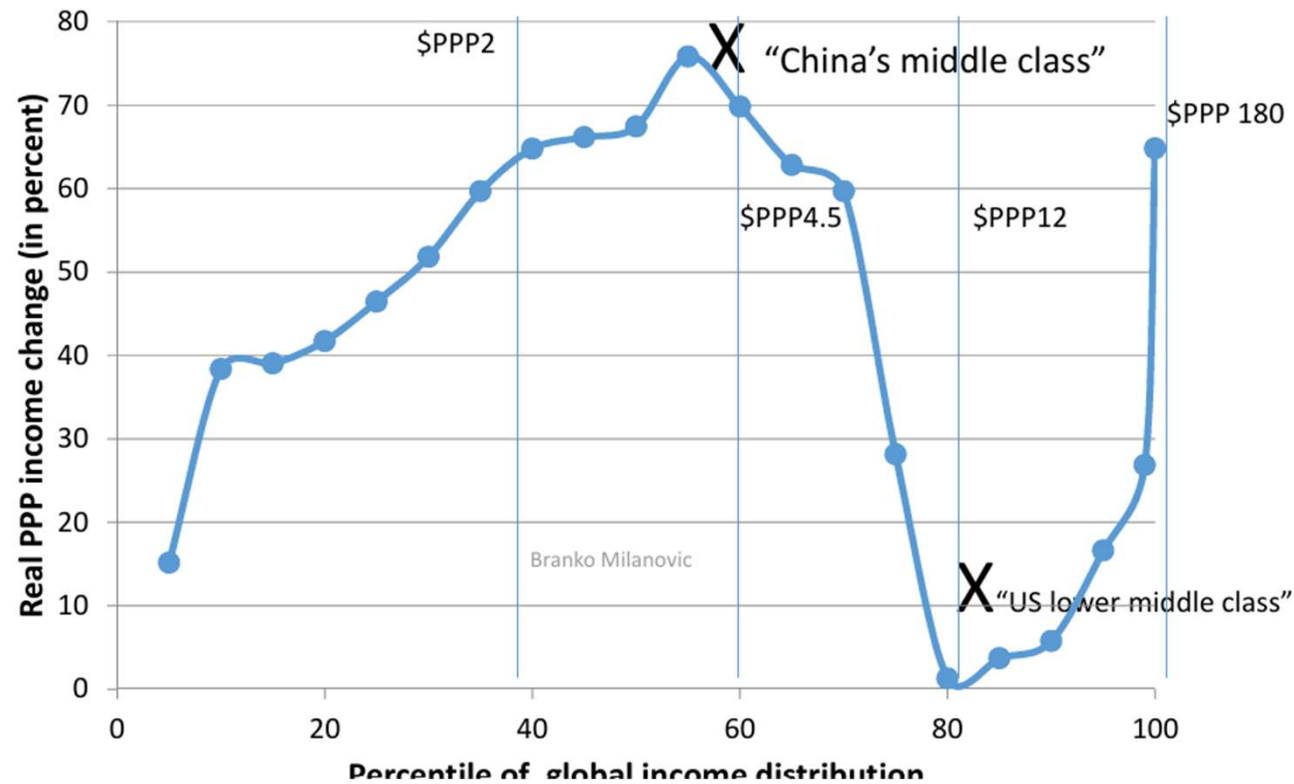
Husker I Solow modellen og konvergens-problemet?

Forskel i vækstrater mellem det globale nord og syd

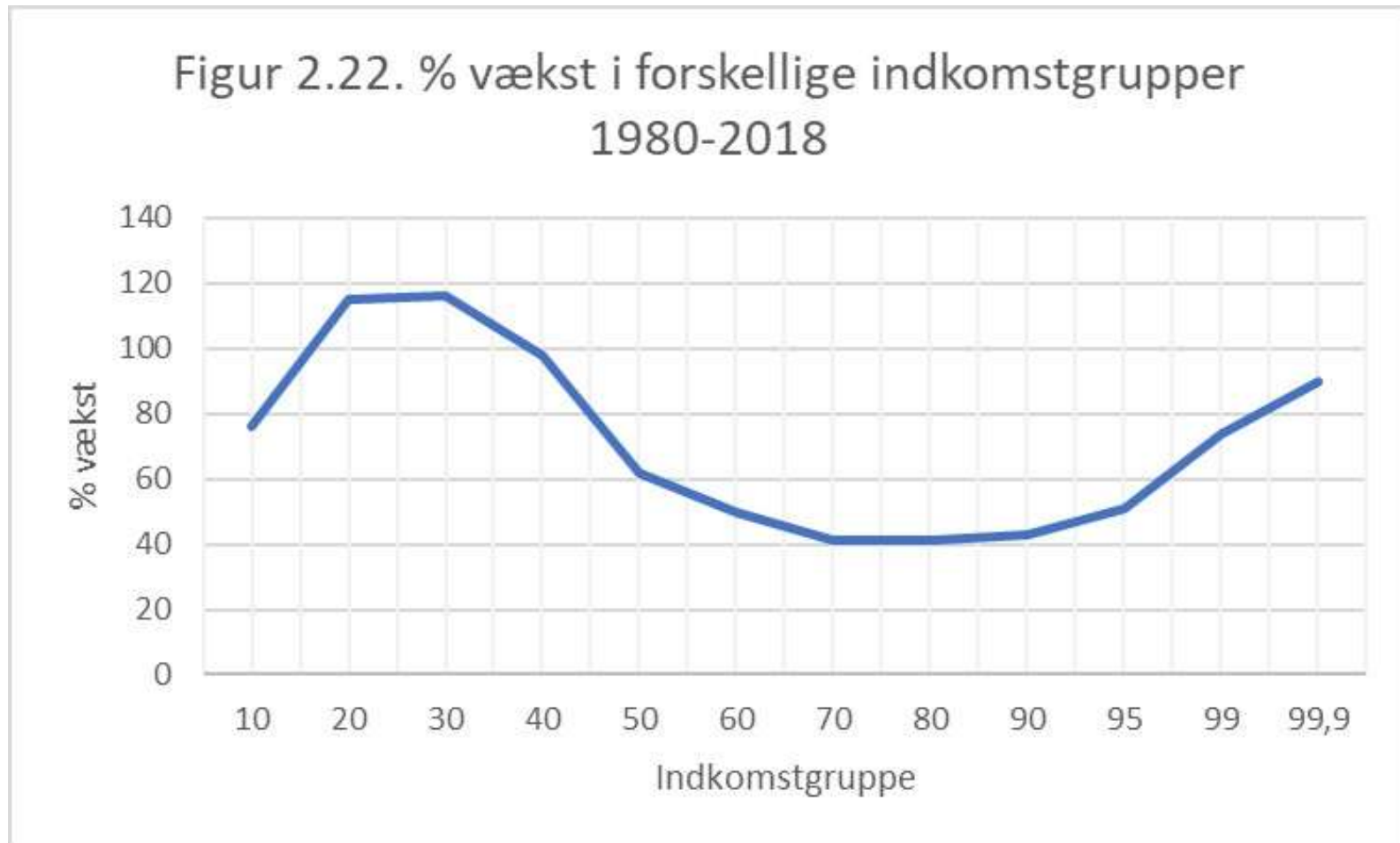

Elefantkurven:

Real income growth at various percentiles of global income distribution, 1988-2008 (in 2005 PPPs)

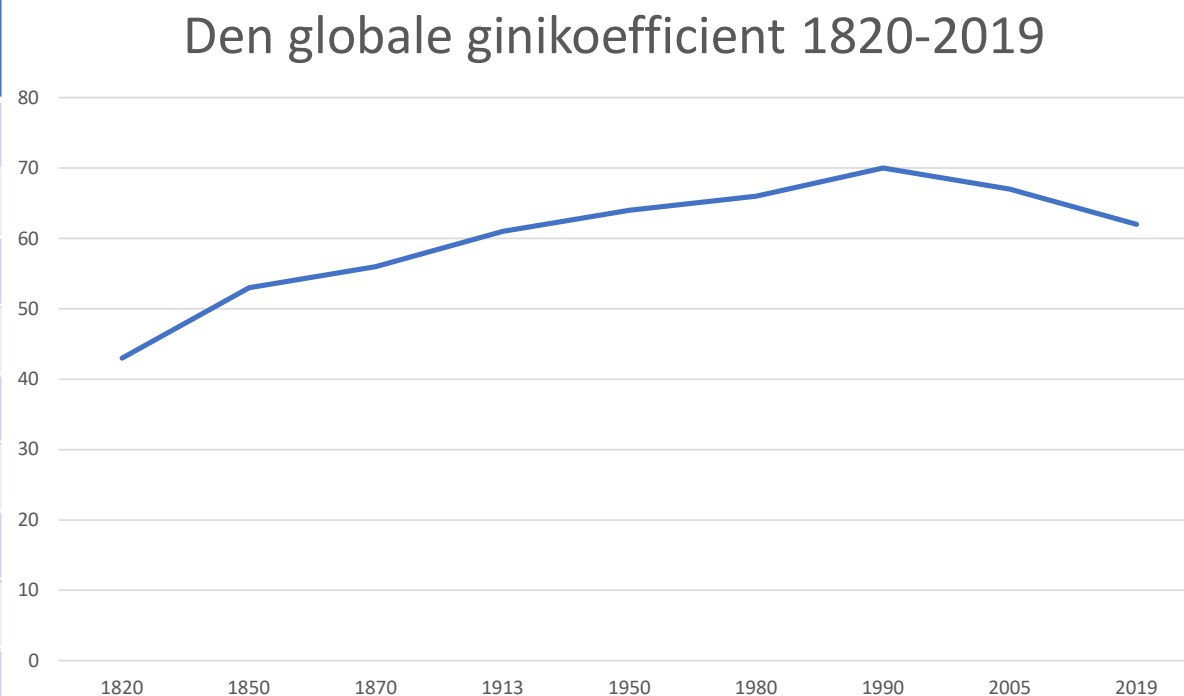
Elefantkurven:

Den globale ginikoefficient 1820-2019

Det er altså rigtigt, at den globale ulighed er faldet – men ikke meget...

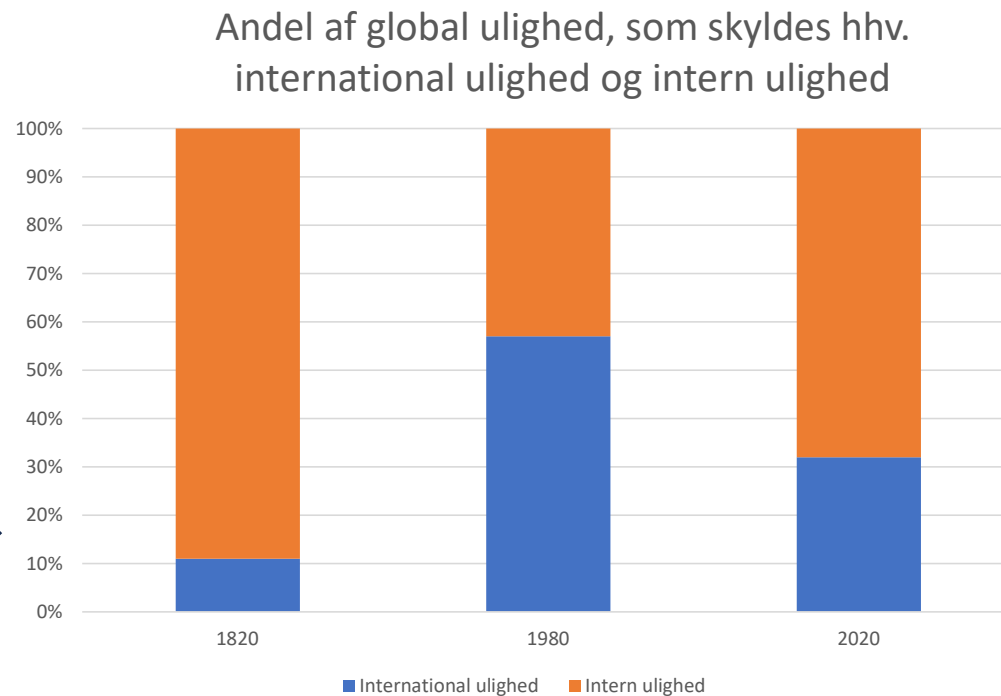
År	Gini for global indkomst, %
1820	43
1850	53
1870	56
1913	61
1950	64
1980	66
1990	70
2005	67
2019	62

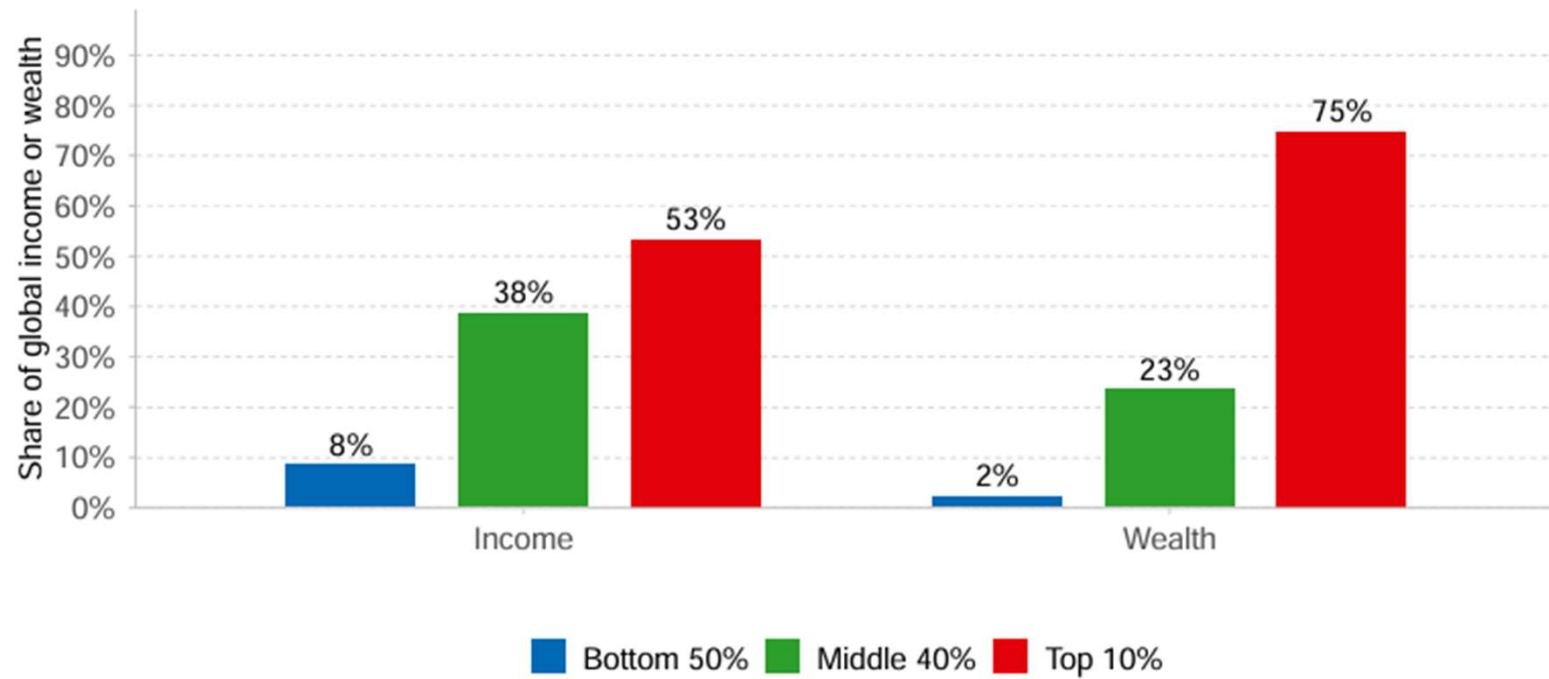
Hvor stor en del af den globale ulighed skyldes international ulighed, og hvor stor en del intern ulighed?

%	International ulighed	Intern ulighed
1820	11	89
1980	57	43
2020	32	68

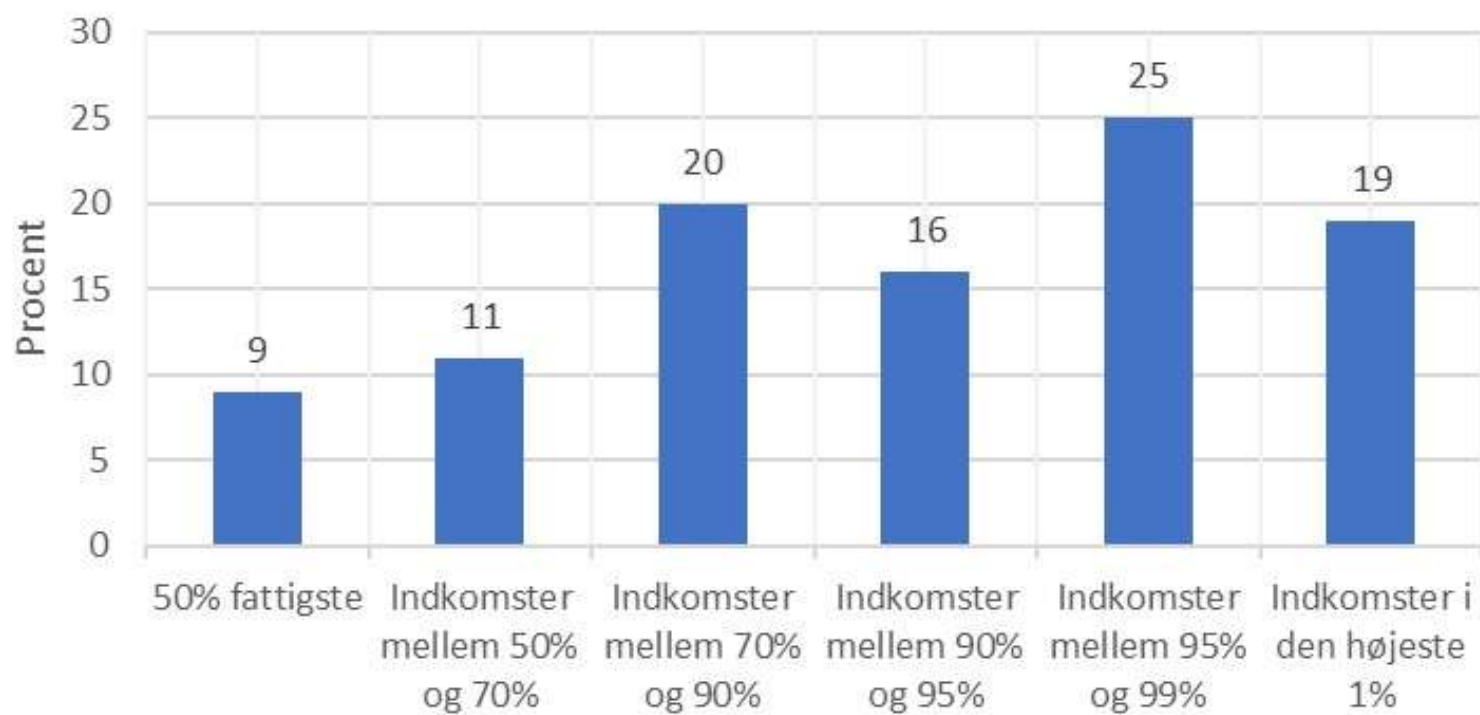
Dekomponering med Theil indekset

Share of global income or wealth per group, 2025

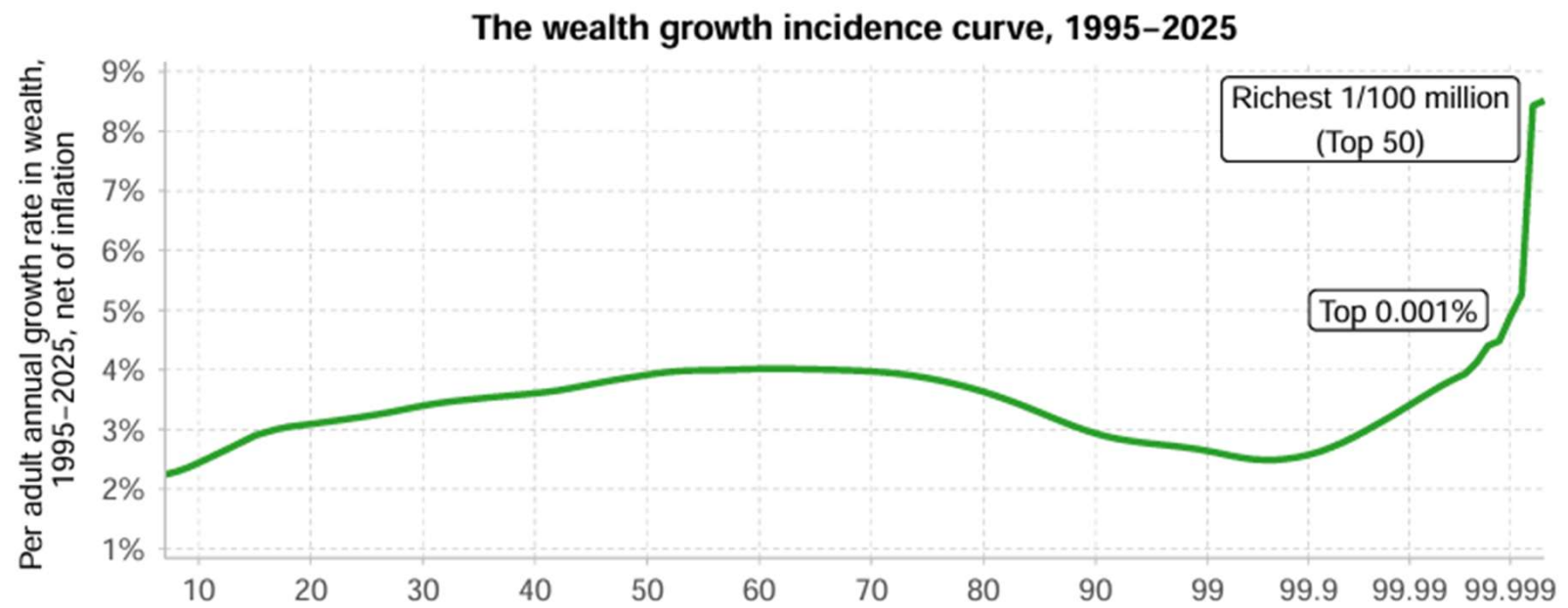

Figur 2.24. Andel af absolut indkomstvækst
1988-2008

Nyeste tal 1980-2016:

- Andel, som er tilfaldet den rigeste 1%: 27% af indkomstvæksten
- Andel, som er tilfaldet de fattigste 50%: 13,5% af indkomstvæksten

Ulighedens betydning

Har vi fortjent vores løn?

- For "almindelige" lønmodtagere: **JA!** For ellers ville arbejdsgiveren ikke ansætte os!
- For topledere: **Hmmm...**
 - På den ene side: Der gælder vel det samme som for "almindelige" lønmodtagere – virksomhederne ville ikke ansætte dem, hvis det ikke kunne betale sig
 - På den anden side: Kan det virkelig være rigtigt, at nogle er 100 gange mere værd end deres underordnede? Piketty, Galbraith og andre forklarer: Bestyrelsesmedlemmer og direktører i de store virksomheder er sammenspiste og har ikke virksomhedens, men deres egne interesser for øje
 - Desuden: Svag evidens for sammenhæng mellem topledelsens løn og virksomhedens resultater!
- Den voksende ulighed siden ca. 1980 skyldes i høj grad stigende ulighed mellem lønmodtagere

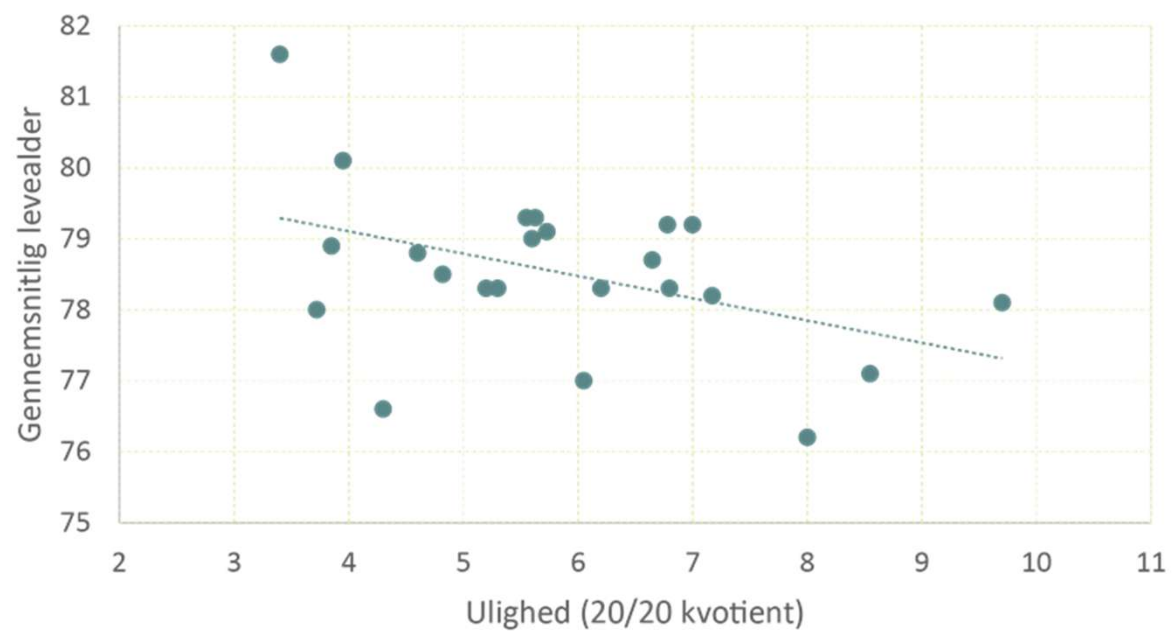
Hvad betyder uligheden for os?

- Ud over forskellen i indkomst betyder ulige indkomster også ulighed i sundhed, levealder mm.
- Men ikke nok med det – der er indikation for, at mere ulige samfund *generelt* har lavere levealder og dårligere helbred
- Samtidig har mere ulige samfund højere kriminalitet, stofmisbrug mm.
- Analyseret af Wilkinson & Pickett på basis af data fra OECD-lande og USA's stater
 - The Spirit Level 2009; The Inner Level 2019

Ulighed og levevilkår

- Sammenhæng mellem (intern) ulighed og levevilkår (W&P 2009,2019)
 - Ulighed og sundhed: Levealder og dødelighed, somatisk og psykisk sygelighed
 - Samfundsmæssige forhold: Kriminalitet, tillid
- W&P: Resultater fra 0-erne fra OECD-lande (og USA's stater)
- Shiminovich et al. (2024): Metaanalyse af sammenhæng mellem
 - self-rated health (SRH) og ulighed (38 studier)
 - dødelighed og ulighed (14 studier)
- Vi gennemgår nu nogle af W&P's resultater:

Figur 5.1. Ulighed og levealder i 23 lande i 2005

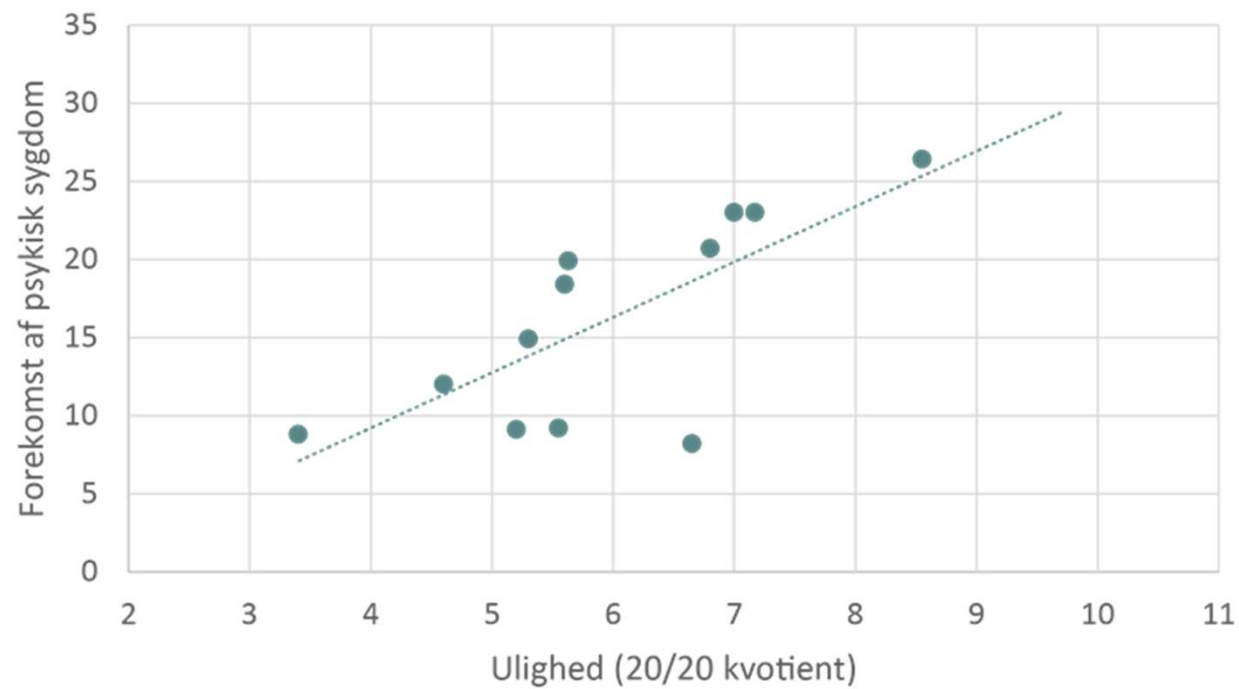

Note1: Ulighed måles ved den såkaldte 20/20 kvotient, dvs. gennemsnitsindkomsten for de rigeste 20% divideret med gennemsnitsindkomsten for de fattigste 20%.

Note 2: Den stiplede linje i figuren er den såkaldte tendenslinje (også kaldet regressionslinje). Se teksten.

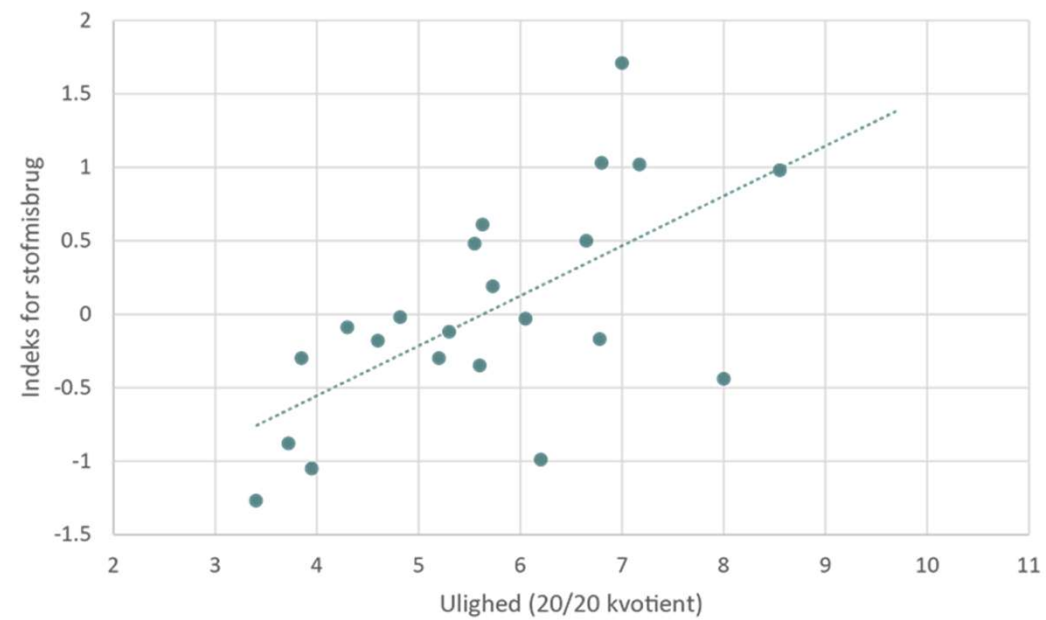
Kilde: Data fra United Nations Development Program (UNDP) stillet til rådighed af The Equality Trust.

Figur 5.3. Ulighed og psykisk sygdom. 2005

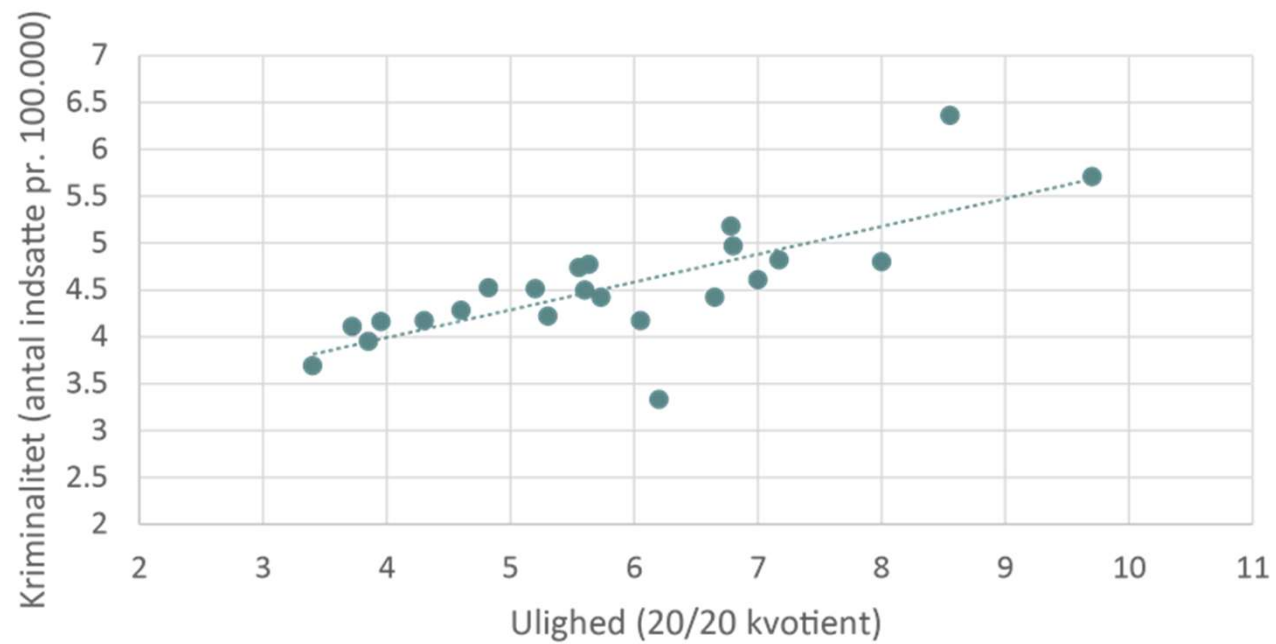
Noter og kilder og: Se figur 5.1. Forekomst af psykisk sygdom måles ved andel af personer, der har eller inden for 12 måneder har haft en psykisk sygdom 2001-2003, oplyst af WHO.

Figur 5.5. Ulighed og stofmisbrug. 22 lande. 2007

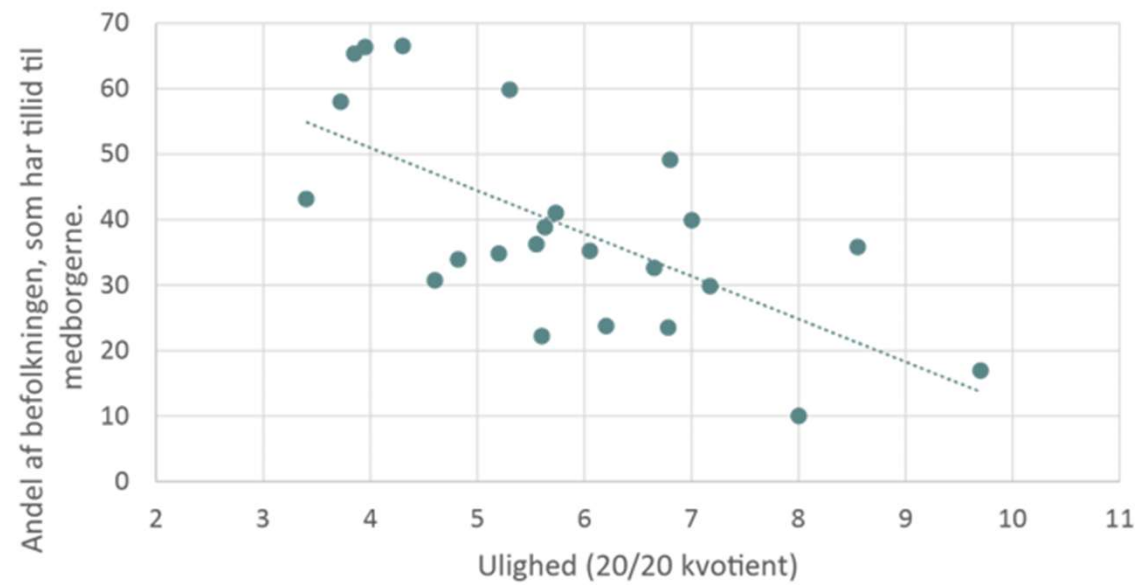
Noter og kilder og: Se figur 5.1. Indeks for stofmisbrug er oplyst af FN's Office of Drugs and Crime.

**Figur 5.6. Ulighed og kriminalitet.
23 lande. 2000**

Noter og kilder og: Se figur 5.1. Kriminalitet måles ved antal indsatte i fængsler pr. 100.000.

Figur 5.8. Ulighed og tillid. 23 lande. 1999-2001

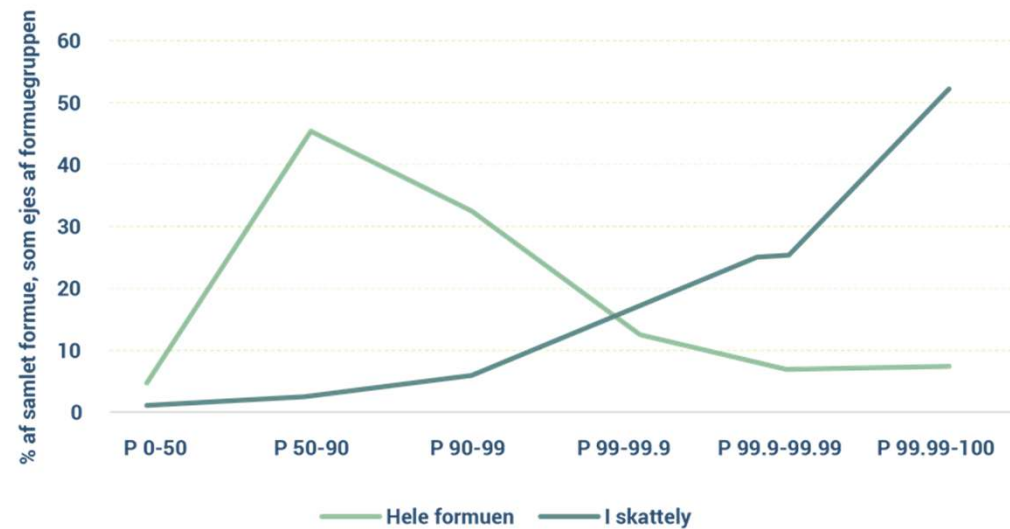
Noter og kilder og: Se figur 5.1. Tillid måles som andel af befolkningen, som svarer ja til spørgsmålet: "De fleste mennesker kan man stole på".

Diskussion om W&P's resultater

- Vigtigt, om W&P's resultater holder generelt: Skal man kun bekæmpe fattigdom, eller også bekæmpe ulighed?
- Shimonovich et al (S): Metaanalyse af sammenhæng mellem
 - self-rated health (SRH) og ulighed (38 studier)
 - dødelighed og ulighed (14 studier)
 - Interessant: S' studier er lige så gamle som W&P's!
- S' konklusion: **Der er kun svag evidens for sammenhæng mellem ulighed og SRH og dødelighed...**
- MEN: Går vi i detaljer i S's arbejde, finder vi signifikant evidens for, at der er en sammenhæng, ganske vist med små koefficienter (ca. 1,03-1,06)
- Vores konklusion: **Der er brug for meget mere forskning – det er bare om at komme i gang!**

Skattely

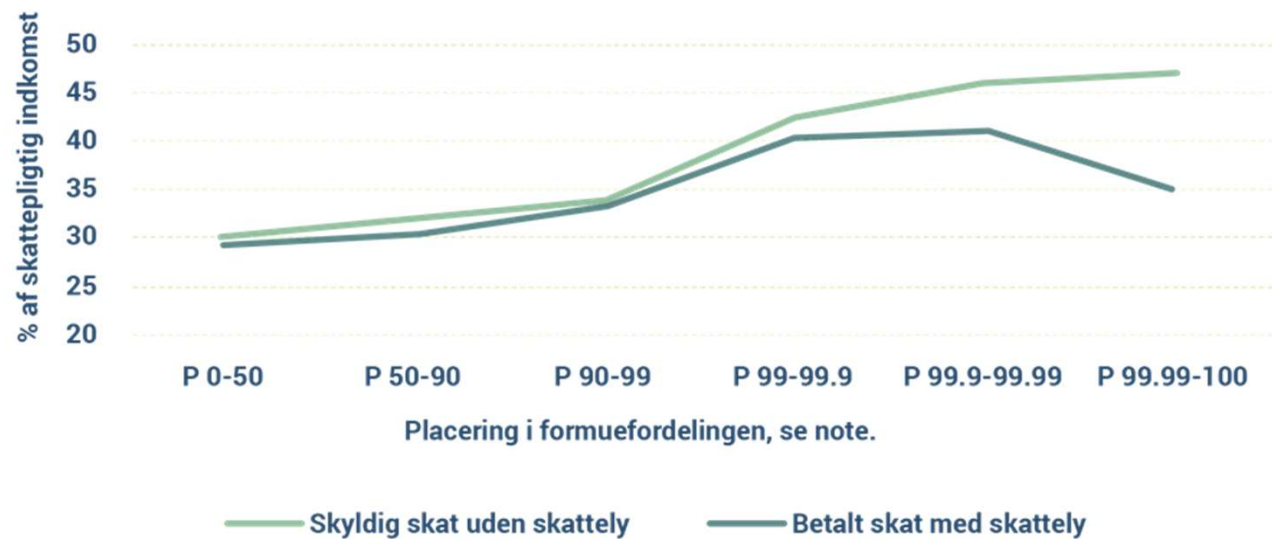
Figur 6.2. Fordeling af formuer på hele formuen og formue i skattely, fordelt på formuegrupper

Note til forklaring af den vandrette akse: P 0-50 er de 0-50% af borgerne, der har lavest formue. P 50-90 er de, som har formuer mellem de 50% fattigste og de 90% fattigste (eller snarere 10% rigeste). P 90-99 er dem, som har formuer mellem de 90% fattigste (eller 10% rigeste) og de 99% fattigste (eller 1% rigeste). Og så fremdeles.

Kilde: Annette Alstadsæter, Niels Johannesen, and Gabriel Zucman: American Economic Review 2019, 109(6): 2073–2103.

Figur 6.3. Skattebetaling med og uden skattely i % af skattepligtig indkomst i Skandinavien. Fordelt på placering i formuefordeling

Kilde: Annette Alstadsæter, Niels Johannesen, and Gabriel Zucman: American Economic Review 2019, 109(6): 2073–2103.

Hvad kan vi gøre?

1. Øge ejendoms-, formue- og arveskatter (ikke indkomstskatter)
2. Øge CO2- og miljøafgifter med social kompensation
3. Bekæmpe skattely
4. Økonomisk demokrati, "nordisk socialisme"
5. Lighed i uddannelse
 - Piketty foreslår, at alle unge tildeles det samme beløb til uddannelse
6. Forbedret konkurrencekontrol
7. Mikrofinans
8. Mere international handel og investeringer med fokus på virksomhedernes sociale ansvar
9. Mere udviklingsbistand
10. Styrkelse af Fagbevægelsen
11. Øget international migration

Tak!

